

WOERDENS NATUUR EN LANDSCHAP

NUMMER 2 ■ FEBRUARI 2003

In dit nummer aandacht voor: Nieuw natuurterrein De Kievit, Belvedere-project, Scholieren knotten bomen, Nota Landelijk Gebied

We zijn aan het werk

Steeds als ik er kom, realiseer ik me hoe mooi ons buitengebied is. Het is een prachtig landschap dat behalve een agrarische ook een belangrijke recreatieve functie heeft voor menig inwoner uit het stedelijk gebied. Maar genieten van het buitengebied is niet vanzelfsprekend. Er zijn veel ontwikkelingen gaande die kunnen leiden tot verarming van het landschap. Daarom moeten we met z'n allen ervoor zorgen dat dit waardevolle landschap behouden blijft. Zoals de actiegroep Gras en Wolken al aangeeft, spelen agrariërs hierbij een grote rol. De koe is als het ware de cultuurdrager van het landschap.

Maar ook de gemeente draagt haar steentje bij. Ze investeert in kleinschalige projecten zoals aanleg en herstel van hoogstamboomgaarden, knobomenrijen, natuurlijke oevers en geriefhoutbosjes.

Veel projecten worden op initiatief van of door bewoners zelf uitgevoerd. Aan de uitvoering werken soms vrijwilligers mee. Zo werken we samen aan het behoud en versterking van dit unieke veenweide landschap. De een door praktische hulp te bieden, de ander door in te stemmen met de aanleg van landschapselementen op eigen terrein.

De gemeente Woerden heeft het grootste buitengebied van alle gemeenten in de provincie Utrecht. Dit landschap is de gemeente veel waard. Zoveel dat we er blijvend aan willen werken om het te behouden en te verfraaien. Ik hoop dat ook u betrokken blijft. En dat we er samen voor kunnen zorgen dat we er blijvend van kunnen genieten.

Annet van der Woude,
wethouder Landelijk Gebied

Nieuw natuurterrein bij De Kievit bijna voltooid

Tegelijk met de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk Hofwijk-West in Harmelen wordt naast natuureducatiecentrum De Kievit een natuurterrein aangelegd dat toegankelijk zal zijn voor wandelaars. Samen met de Hollandse Kade, een oude hakhoutkade tussen Haanwijk en Groenendaal, vormt het nieuwe terrein een unieke rondwandelmogelijkheid naast de deur. Hier kan men natuur en landschap direct beleven!

Inrichting

Het is nu nog een vrijwel kaal terrein van circa 1,5 hectare met waterpartijen, maar de contouren van hoe het eens zal worden, zijn al zichtbaar (zie kaartje pagina 2). In het noorden -tegen de woonwijk aan- ligt een bergingsplas voor de opvang van regenwater uit de toekomstige

wijk Hofwijk-West. Deze plas heeft aan de zuid- en oostkant schuin aflopende oevers en een elzenhakhoutbosje. Gescheiden door een dijkje ligt ten zuiden daarvan een natuurplas met een eigen waterpeilbeheer. In het dijkje is een windwatermolentje aangebracht om het waterpeil in de natuur-

plas te kunnen regelen. Langs de randen ervan zijn plasbermen en brede oevers met onder andere rietbegroeiing gerealiseerd. Aan de zuidkant van het terrein komt her en der hakhout en struweel om beschutting te creëren. Op een laag gelegen eilandje zal hooilandbeheer worden uitgevoerd. Ten

oosten van de door het nieuwe terrein lopende wandelkade zullen enkele soorten griendcultures zichtbaar worden gemaakt, afgewisseld met riet en struweelbegroeiing.

Door deze variatie in begroeiing en een gericht beheer kunnen voor zowel planten als dieren de natuurwaarden van het terrein toenemen.

Hollandse Kade

Naast het nieuwe natuurterrein ligt het natuureducatiecentrum De Kievit met een boomgaard, een natuurlijke tuin en

hooiland met een aangrenzende houtwal en natte oevers. Het hooiland wordt al jaren beheerd door vrijwilligers van Vereniging Landschapsbeheer Vleuten-De Meern. Het nieuwe natuurterrein sluit in landschappelijk opzicht goed aan op deze bestaande elementen en zal de waarde ervan daardoor versterken. Ten westen van het centrum ligt de Hollandse Kade. Dit is een eeuwenoude hakhoutkade die dient als afscheiding tussen de polders Haanwijk en Bijleveld. Vroeger werd het hout dat op deze kade staat gebruikt voor gereedschap en brandhout. De kade is een belangrijk beeldbepalend landschapselement. Bovendien heeft de kade belangrijke natuurwaarden: ze biedt broed- en rustgelegenheden voor vogels, een winterverblijfplaats voor insecten en een rustplaats voor zoogdieren. Om deze functie te behouden, is een gevarieerde beplanting van opgaande bomen, knotbomen, hakhout en besdragende struiken gewenst. Het beheer is daarop gericht. Behoud en versterking van de karakteristieke eigenschappen van deze kade staan bij de

gemeente voorop. U kunt over de kade wandelen, maar verwacht geen breed gladgeschoren pad. Misschien valt er dan wel des te meer te genieten!

Overdracht

Het natuurterrein zal worden overgedragen aan het Utrechts Landschap dat nu al de boomgaard, de natuurlijke tuin en het hooiland rond De Kievit in eigendom heeft. Het Utrechts Landschap volgt de natuurlijke ontwikkelingen in het nieuwe terrein op de voet en overlegt geregeld met de gemeente over het te voeren beheer. Een groot deel van de beheerwerkzaamheden zal worden uitgevoerd door vrijwilligers.

Herstel bosje langs de Meije

Langs de oever van de Meije liggen diverse brede bermen en oeverlandjes met waardevolle landschappelijke kenmerken. Eén oeverlandje, iets ten zuiden van de Middenweg, was nogal verwaarloosd: knotbomen waren jaren niet geknot, opgaande wilgen hadden watermerkziekte, er stonden gevaarlijke populieren, de oever kalfde af en er was verruigde onderbegroeiing met afvalopslag.

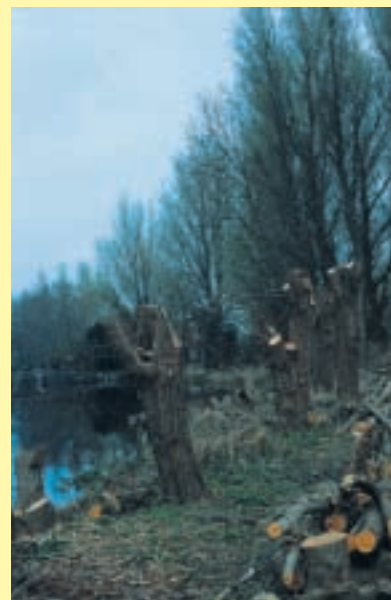
In goede samenwerking met de eigenaar is begonnen met het herstel van deze brede oever met het doel er weer een karakteristiek geriefhoutbosje van te maken.

Vorige winter is gestart met het knotten van de bomen. Na het broedseizoen, in juli, zijn de wilgen en populieren gerooit. Een groot deel van het vrijgekomen hout is gebruikt voor het verstevigen van de oever. Het terrein is daarna opgehoogd met bagger die afkomstig is uit de Meije. Nog deze winter worden els,

es, struikachtige wilgen, meidoorn en andere besdragende struiken aangeplant, waardoor meer variatie in het bosje ontstaat. Tenslotte komt er een nieuw hek

langs het bosje om inloop te voorkomen en de rust er te garanderen.

De vele fietsers en wandelaars langs de Meije kunnen de ontwikkeling van dit vlak langs de weg gelegen bosje op de voet volgen.

Wilgen worden geknot

Versteviging van de oever met vrijgekomen hout

Herstel boomgaard De Joncheerelaan

Vlakbij de bebouwde kom van Harmelen ligt een enkele eeuwenoude hoogstamboomgaard waarmee al een tijd niets was gedaan. Voor het behoud van de fruitbomen waren dringend herstelwerkzaamheden nodig. In de zomer van 2001 is daartoe op initiatief van de Vereniging Hoogstamfruit Groene

Hart* een inventarisatie gedaan. Helaas hebben ook fruitbomen niet het eeuwige leven. Vier bomen bleken niet levensvatbaar en zijn gerooit. Vijfenzeventig fruitbomen zijn in de winter van 2001-2002 grondig gesnoeid. In dezelfde periode werden dertig nieuwe hoogstambomen aangeplant: 10

appels, 15 peren en 5 pruimen van diverse soorten. Er staan nu 102 bomen in de boomgaard. Komende zomer maakt de Vereniging Hoogstamfruit Groene Hart een onderhoudsplan. Vorig jaar leverde deze prachtige boomgaard 250 kilo fruit dat werd geplukt door vrijwilligers van de Vereniging Land-

schapsbeheer Vleuten-De Meern. Het fruit is verwerkt tot Proosdij appelen en appel/perensap.

* Een vereniging die de financiële opbrengst van hoogstamboomgaarden verbetert. Voor informatie: 0348 - 472 745.

Cultuurhistorie hand in hand met ontwikkeling

Project Belvedere

Vorig jaar startte de gemeente in het buitengebied van Woerden het zogenaamde Belvedere-project. Dit is een project om cultuurhistorische gebouwen en landschapselementen te behouden, zonder ontwikkelingen geweld aan te doen.

De eerste fase van het project bestond uit het in kaart brengen van de cultuurhistorische waarde van gebouwen, in dit geval vrijwel allemaal boerderijen. Spe-

ciale aandacht ging hierbij uit naar historische bijgebouwen als wagenschuren en kapbergen. Vervolgens is onderzocht hoe het landschap precies is ontstaan en of deze ontstaansgeschiedenis nog is terug te vinden in het landschap. Op dit moment wordt onderzocht hoe behoud en versterking van de cultuurhistorische waarden in ons landschap kan samengaan met het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen.

Kleiruggen

Het Centrum voor Landbouw en Milieu

(CLM) te Utrecht voerde gesprekken met diverse organisaties die zich bezig houden met het landschap en de cultuurhistorie van Woerden, zoals Stichting Hugo Kotestein, de agrarische natuurverenigingen en de GLTO. Op die manier wordt bekeken op welke wijze de landschappelijke elementen het beste kunnen worden behouden, zowel vanuit cultuurhistorisch oogpunt als vanuit het belang van de eigenaar. Het Belvedere-project richt zich op het stimuleren van initiatieven rond elementen die tot op heden niet of onvoldoende onder bestaande regelingen vielen, zoals kleiruggen, ontginningselementen of watergangen. Ook is subsidie gereserveerd om een aantal projecten te financieren, bijvoorbeeld in de vorm van aanlegsubsidies of beheersvergoedingen.

Behoud door gebruik

Veel bijgebouwen raken door de verandering in de bedrijfsvoering of door burgerbewoning in onbruik.

Toch is het gebruik van een gebouw de beste garantie voor het behoud ervan. Daarom worden herstel en behoud nu gestimuleerd door nieuwe functies toe te staan, mits dit bijdraagt aan het behoud van de cultuurhistorische waarde. In samenspraak met de eigenaar wordt onderzocht welke nieuwe functies voor een bijgebouw mogelijk en gewenst zijn.

Eigen initiatief

Agrariërs en burgers worden uitgenodigd na

te denken over een nieuwe functie voor hun in onbruik geraakte of door verval bedreigde historische bijgebouwen. Ook kunt u ideeën aandragen voor het stimuleringsproject rond de landschappelijke elementen. U bent welkom op de informatieavonden:

- 9 april, 20.00 uur in de Proefboerderij aan de Oude Meije te Zegveld of
- 15 april, 20.00 uur in de raadzaal van het stadhuis in Woerden.

Voor meer informatie en aanmelding kunt u contact opnemen met projectleider Marina Laméris, tel. 035 - 577 27 41. U kunt ook mailen naar info@tasten.nl.

Te kort geknot

Knotwilgen werden vroeger met speciale bijtjes geknot. Bij het knotten bleven stompjes zitten, die weer goed konden uitlopen. Tegenwoordig doet de motorzaag het werk.

De kop gekost

Een motorzaag zaagt schijnbaar moeiteloos de dikste takken af. Daardoor is het makkelijk om de takken lekker kort af te zagen, liefst meerdere tegelijk. Soms worden zelfs hele, niet meer zo vitale delen van de knot afgezaagd. Dat lijkt geen probleem. Maar omdat er tot op het oude hout gezaagd wordt, kunnen de slapende knoppen onmogelijk uitlopen. Er ontstaan dus geen of minder nieuwe loten. Hierdoor kan een deel van de knot afsterven. Deze manier van werken kost de knot zijn kop. De goede hoogte van de af te zagen tak varieert van een halve tot tien centimeter boven het punt waar de tak uit het oudere hout is gegroeid. Met als stelregel: hoe dikker de tak, des te hoger afzagen.

Brede kop

Ook een ander aspect verdient de aandacht. Als alle takken even kort worden afgezaagd, ook die aan de buitenkant van de kop, ontstaat op ten duur een bolvormige kop. Soms worden de takken die aan de zijkant van de kop ontspruiten zelfs verticaal afgezaagd. Oude rotten in het vak is dit een doorn in het oog. Alleen als alle takstompjes op gelijke hoogte komen - en de bovenzijde van de kop dus een horizontaal vlak vormt - ontstaat de schilderachtige knotwilg met zijn brede kop zoals mensen, eenden en eikvarens die graag zien.

Scholieren werken in het landschap

Tientallen scholieren werkten de afgelopen jaren een dagje in het landschap. Deze inzet was een van de actiepunten bij de vaststelling van de gemeentelijke landschapsbeleidspunten. Leerlingen van de basisscholen uit Zegveld en Kamerik plantten op de boomfeestdag vele kleine boompjes ten behoeve van geriefhoutbosjes en houtsin-gels. Leerlingen van het Kalsbeekcollege knotten veel bomen langs het fietspad Houtdijk en langs de westelijke randweg richting Waarder. Dit jaar doen ook de leerlingen van het Minke-maccollege voor het eerst mee. Behalve langs het fietspad Houtdijk, waar elk jaar een deel van de bomen onder handen wordt genomen, zullen de leerlingen knotten langs Gerverscop. Op deze manier worden de leerlingen direct bij het landschapsbeheer betrokken.

Tijdens de lessen biologie, aardrijkskunde en techniek is aandacht besteed aan het

Scholieren knotten langs het fietspad Houtdijk

ontstaan van het karakteristieke landschap, de ecologie en veilige technieken om bomen te knotten. De scholieren worden tijdens de knotdagen

onder meer begeleid door vrijwilligers die zelf ook in het landschap werken, waaronder leden van de IVN-knotgroep en de scouting.

Boerderij van het jaar

Het jaar 2003 is uitgeroepen tot het Jaar van de Boerderij. Als u een karakteristieke boerderij heeft, compleet met een fraai ingericht erf en bijgebouwen, kunt u zich aanmelden voor de verkiezing van de Boerderij van het jaar. Meldt uw boerderij vóór 3 april aan bij de Boerderijenstichting Utrecht, tel. 030 - 234 38 80 of per e-mail: p.vesters@erfgoed-utrecht.nl.

Informatie en Publicaties

Voor alle informatie over landschapsbeheer kunt u terecht bij de gemeentelijke landschapscoördinatoren Wim Kruijck en Clara Prins, telefoon 0348 - 42 86 54 of 0348 - 42 83 05.

- Landschapsbeleidsplan Woerden of Harmelen: € 7,-
- Jaarverslag/Werkplan: gratis
- Brochures over diverse landschapselementen, vrijwilligerswerk en erfbeplanting: gratis.

Nota van Uitgangspunten voor landelijk gebied Woerden, Kamerik en Zegveld

Basis bestemmingsplan

In de Nota van Uitgangspunten is een visie voor het landelijk gebied weergegeven, dat als basis kan dienen voor het nieuwe bestemmingsplan voor het landelijk gebied van Woerden, Kamerik en Zegveld. De uitgangspunten uit het bestemmingsplan Buitengebied van Harmelen zijn in deze nota geïntegreerd met de actuele ontwikkelingen.

Thema's

In de Nota van Uitgangspunten komen de thema's bodem en water, landschap, cultuurhistorie en archeologie, natuur, landbouw, recreatie, wonen en niet-agrarische bedrijven aan bod. Per thema zijn de huidige situatie, de toekomstige ontwikkelingen en de gemeentelijk beleidsuitgangspunten beschreven. Discussies over de verstedelijking en de randwegen zijn in andere trajecten gevoerd. Deze zijn daarom niet meegenomen in deze nota.

Gebiedsvisie

Voor bijna het gehele agrarische gebied van Woerden, Kamerik en

Zegveld wordt de bestemming Agrarisch gebied met Landschapswaarden voorgesteld. Alleen voor het toekomstige reservaatgebied in de polders Rietveld en de Bree wordt de huidige bestemming Agrarisch gebied met Landschaps- en Natuurwaarden gecontinueerd. Voor de vrijkomende agrarische bedrijven en voor niet-agrarische nevenactiviteiten op een agrarisch bedrijf is de visie verder uitgewerkt, om nu alvast de discussie te kunnen voeren over plattelandsvernieuwing in het landelijk gebied.

Procedure

De ontwerpnota van Uitgangspunten komt van 21 maart tot en met 17 april 2003 in de inspraak. Iedereen kan tijdens deze periode schriftelijk reageren. Op 1 april 2003 wordt een inspraakavond gehouden in het stadhuis, waar men ook mondeling kan inspreken. In september zullen de inspraakreacties in de commissie Ruimte worden besproken, waarna de Nota in de gemeenteraadsvergadering van oktober 2003 zal worden vastgesteld.

De ontwerpnota is naar verwachting via de gemeentelijke internetpagina www.woerden.nl te downloaden. Op de gemeentelijke infopagina van 20 maart 2003 wordt extra aandacht besteed aan de inhoud van deze nota.

Uitgave:

Verzorgd door Landschapsbeheer Utrecht in opdracht van de gemeente Woerden

Redactie:

Clara Prins, Chantal Overgaauw

Eindredactie:

Chantal Overgaauw

Afbeeldingen:

Clara Prins, Martijn Smits (kaart Plan Kievit)

Vormgeving:

Buro Dvada, Utrecht

Druk:

Drukkerij USP bv